

II.

Descriptio novi Plantarum generis, SPRENGELIA, dicti.

Ex tam multis generibus, imo ordinibus naturalibus novis vegetabilium, nuper ex Nova Wallia Meridionali (New Southwales) allatis, elegantia formae ac specierum numero non facile superatur illa tribus, ad quam pertinet *Epacris* Linn. Suppl. pl. 19. et 138. Primums *Forster* genus hoc constituit; sed hic, et *Linnaeus fil.* duo genera bene distincta sub illo confuderunt, nempe

EPACRIN. Gaertner Sem. V. II. 77. t. 94. f. 1.

Capsula 5 locularis, 5-valvis, dissepimentis e medio valvularum. *Semina*, acerosa, plurima.

et *ARDISIAM* Ibid. t. 94. f. 2.

Drupa 5-locularis. *Semina* bina.

At cum Swartz in *Prodromo suo*, et Aiton in *Horto Kewensi* hoc nomen alii generi ante Gaertnerum imposuerint, fententia mea *Ardisia Gaertneri*, cuius plures species mihi innotuere, *STYPHELIA* dicenda erit, quod nomen ab inventore Solandro illi datum fuit *).

Materia autem laboris et examinis nostri erit genus ejusdem ordinis naturalis, distinctum tamen ab iis. Nomen feci *SPRENGELIA*, a Christiano Conrado Sprengelio, Rectore Spandoviensi, qui summum hunc honorem botanicorum optimo jure meruit, opere suo sagacissimo de insectis fructificationem plantarum promoventibus; aptiusque mihi visum fuit hoc genus nomini illius viri, ob singularem structuram organorum fructificationis, *antheris connatis* enim distinctissimum est a reliquis ordinis sui.

SPREN-

* Hoc sub nomine quoque insignitum est in 4to Fascic. *New Holland Bot.* t. 14.

SPRENGELIA

PENTANDRIA Monogynia.

Character effutialis.

Calyx quinquepartitus, persistens. *Petala* quinque. *Stamina* receptaculo inserta. *Autherae* connatae. *Capsula* quinquelocularis, quinquevalvis; dissepimentis et medio valvularum.

Character naturalis.

Calyx, ad basin quinqnepartitus, ut pentaphyllus videatur, scariosus, (*chaffy*) coloratus, persistens; segmentis aequalibus lanceolatis, acutis, concavis, post florescentiam erectis, conniventibus.

Petala quinque, longitudine calycis, lanceolata, acuta, ad basin parumper cohaerentia, patens, corollae rotatae formam assumertia, post florescentiam erecta, conniventia, caduca. *Nectarinum* nullum vidi.

Stamina quinque, longitudine petalorum. *Filamenta* receptaculo inserta, distincta, linearia, glabra, plana, (*flat?*) aequalia. *Autherae* verticales, in tubum coalitae, externe pilis flavis elevatis numerosissimis barbata.

Pistillum. *Germen* superum, globoso-depressum, glabrum, fulcis quinque exaratum; *stylus* simplex, apicibus antherarum subaequalis, stigma simplex obtusum.

Capsula sub-cylindrica, obtusa, 5-sulcata, superne in quinque valvas diffisiens; dissepimenta longitudinalia, et medio valvularum: *columnella* valvulis brevior, subaspera. *Semina* numeroa, globosa, minuta.

Secundum systema Linneanum hoc genus ad *Syngenesiam monogamiam* pertinet. Ego vero cum illis sto, qui hunc ordinem antiquandum censem, omnes tamen hujus systematis innovationes permutationesque novissimas minime probans, atque ideo *Sprengelia* in *Pentandriam Monogyniam*, prope *Azaleam*, cum *Styphelia* et *Epaci* collocandam existimo. A posteriori differt petalis 5., antheris connatis, et staminibus receptaculo insertis; hisce notis omnibus et fructu differt etiam a *Styphelia*? Unica species hucusque nobis innotuit.

SPRENGELIA incarnata. Act. Holm. 1794. p. 260. t. 8.

Frutex, bipedalis, ramosior, rigidus, laevis, multiflorus. *Lignum* durum album. *Ramuli* teretes subflexuosi. *Cortex* fuscus aetate rinosus.

Folia alterna, subinde trifaria imbricata, amplexicaulia, latefcentia, lanceolata, acuta, integerrima, concava, subglauca, avenia, rigida et patentia, emarginata, hyeme persistentia, tandem basi recedentia, facile omnimode contorta permanent. *Stipulae* nullae.

Flores

*Flores terminales, pedunculati, racemosi, pallide rosei. Pedicelli bracteati,
bracteis imbricatis figura foliorum, sed minoribus, margine membranaceis
ciliatisque, sub quovis flore congesti.*

Calyx roseus, rarissime extus pubescens.

Corolla carnea.

Folia secca aliquid adstringentis habent, sed nulla notitia de usu ac plantae proprietatibus ad me pervenit. Tribus, ad quam pertinet, in ordinibus Naturae Novae Hollandiae eundem locum obtinere videtur, quem Ericae in Capite bonae spei: convenient quoque habitu et specie, characteribus botanicis alienissimae. Nec notitia nobis hujus plantae adeo absoluta est, ut dijudicare possumus, rectene Jussieus genus *Epacris* ad ordinem naturalem Ericarum retulerit? an ex his generibus novus ordo constituentus sit?

Iconi decolori, ex specimen-siccо factae atque in Actis Stokholmiensibus publicatae, substitui aliam, a Dr. Sowerby depictam, ex planta viva, Aprili 1795. in Horto exquisitissimo Georgii Herberti, Armig. S. L. S. Claphami florente. Repetita vice abbinc flores penes Dr. Lee et Kennedy, Hammersmithi examinavi.

Tab. II. f. 1. sifit ramulum *SPRENGELIAE incarnatae*, naturali magnitudine.

- f. 2. *Flos* superne.
 3. — inferne.
 4. *Petala* naturali statu, basi cohaerentia.
 5. *Fructificationis organa, seu partes.*
 6. *Eadem aucta.*
 7. *Germen et stylus.*
 8. *Idem aucti.*
-

Descriptio novi Plantarum generis,
WESTRINGIAE.

Didynamiae Gymnospermiae Linnaei ordinem quam maxime naturalem constituant, nec ullam plantam continentem in quovis systemate non cum reliquis collocandam. Unicum desiderium restat, nempe genera quaedam, duobus tantum staminibus praedita, ad hunc ordinem natura sua pertinentia, secundum sistema artificiale Linnaei ab iis separari, et *Diandriae* inseri debuisse. Inde nata est una ex illis vulgaribus objectionibus erga hoc sistema, toties et quotidie recantata, quod aliquis, qui ad quatuor usque numerare potest, ad eam arguendam valet. Iis sufficiat respondisse, Linnaeum in animo habuisse

systema aptum et facile, multo magis quam naturale; verum enim *inverso* systema ejus quovis systemate aequa facili hucusque exstructo magis naturale esse. Nihil minus intendebat, quam avertere aut impedire ab investigatione Systematis Naturalis; e contrario, semper id summum desiderium ac finem Philosophiae Botanicae ducens ae dicens.

Sed et me, apologiam conscribentem summi Magistri, veniam rogare decet, in quibusdam quoque ab eo dissentientem. *Verbena*, forte cominodius inter Didynamias reposita foret, major enim numerus specierum ejus quatuor staminibus gaudet, aequa ac *Cunila*, si amplius genus manet, inconveniens, ex *Thymis* et *Saturejis* conflatum, duobus staminibus abortivis tantum, paucissimis ceterum characteribus convenientibus.

P'anta, cuius descriptionem molior, ubi primum in Nova Hollandia reperta fuit, a Dr. Solandro *CUNILA fruticosa* denominata erat, quod characteri hujus generis, prout Linnaeus eum confecit, conveniebat. Nihilominus ab hac summa auctoritate dissentire ausim, quod planta nostra habitu ab omni *Cunila* alienissima est, primoque intuitu plurimum similitudinis fert cum *Rosmarino*, a quo ceterum accuratiori examine multum distat. Haec dissimilitudo habitus me ad sedulum examen floris commovit, et spero fore, ut subsequens character plane demonstret, eam novi generis esse.

WESTRINGIA.

DIDYNAMIA *Gymnospermia*.

Character effentialis.

Calyx sciniquinquefidus, pentagonus. *Corolla* resupinata, limbo quadrifido, lobo longiori erecto, bipartito.

Stamina distantia: duo breviora (inferiora) abortiva.

Character naturalis.

Calyx monophyllus, persistens, tubuloso campanulatus, pentagonus, angulis prominentibus, absque striis seu sulcis, ad medianam partem divisus in segmenta quinque aequalia, erecta, lanceolata, glabra.

Corolla monopetala, ringens, calyce duplo longior, resupinata. *Tubus* longitudine calycis, ore piloso, *limbus* quadrilobus, *labio superiore*, longiore, erecto, ad medium bifido: *inferiore* in tria segmenta profunde secto, oblongolinearia, divaricata.

Stamina

Stamina quatuor, medium limbum attingentia, divergentia, inferiora duo ceteris breviora, plerunque abortiva; *antherae* globosae, bilobae, incumbentes.

Pistillum: *germen* quadrilobum: *stylus* filiformis, longitudine staminum: *stigma* bifidum, minutum.

Semina quatuor, nuda, obovata.

Inter *Didynamas* Gymnospermas post *Teucrium* potius locum assignarem huic generi, quam inter *Diandras*, quoniam quatuor fert *stamina*, quorum duo breviora, et *antherae*, quamvis plerunque abortivae, adfunt tamen. Ad primam sectionem *Labiatarum* Juss. pertinet. Nomine in honestatum est D. Joh. Peter Westringii, Authoris Dissertationis de Lichenibus, et eorum usu tinctorio, inserta actis Holmienibus Anni 1794.

Unica species mihi visa nascitur in Nova Wallia Meridionali, prope Portum Jacksonis, et pluries in tepidariis Angliae floruit.

WESTRINGIA rosmariniformis.

Frutex ramosissimus; ramulis oppositis, quaternisve, quadratis, sericeis, foliosis.

Folia quaterna, petiolata, patentia, linearis-lanceolata, integerrima, revoluta, acutiscula: nuda, laete virentia; nitidaque pagina superiori, inferiori albo-sericea. *Petoli* brevissimi sericei. *Stipulae* nullae.

Flores in summis ramulis, axillares, solitarii, brevius pedunculati. *Bractae* geminae ad basin calycis, lineares breves, sericeae.

Calyx sericeus, segmentis nudis, marginibus revolutis.

Corollae albae, ore purpureo maculato.

Peculiarem qualitatem hujus fruticis non noscimus. *Folia* parumper amariusculta sunt, non aromaticae, flores non inelegantes, inodori.

Tab. II. repraesentat ramulum *Westringiae rosmariniformis*, magnitudine naturali.

- Fig. 1. *Calyx* cum *bracteis*.
- 2. *Pistillum*.
- 3. *Stamina* longiora.
- 4. *Stamina* breviora.

Descriptio novi Plantarum generis,
BORONIAE.

Nova Hollandia ditissima novarum plantarum nobis pluria nova genera praebeuit ad naturalem ordinem Rutacearum Juss. pertinentia, quae sepe praestantissima ornamenta tepidiorum nostrorum pollicentur. Pluribus partibus affines sunt *Diosmatibus*; ut in his flores speciosi, folia exquisite aromatica, quamvis non semper grata. In quibusdam speciebus flores suavissimam fragrantiam spicant. Inter eas autem nullum genus notatu dignius est illo, quod *BORONIA* denominavimus, cuius character est sequens.

BORONIA.

OCTANDRIA Monogynia. Flores completi.

Character essentialis.

Calyx quadripartitus. *Petala* quatuor. *Antherae* infra apicem filamentorum pedicellatae. *Stylus* ex apice germinis, brevissimus. *Stigma* capitatum. *Capulae* quatuor, coalitae. *Semina* arillata.

Character naturalis.

Calyx persistens, aequaliter quadripartitus.

Petala quatuor, aequalia, cum calyce alterna, istoque longiora, sessilia, persistentia. *Nectarium annulus glandulosus*, basin germinis cingens.

Stamina octo, persistentia, corolla breviora, quatuor ceteris sublongiora; filaments receptaculo inserta, complanata, decrescentia, ciliata, varie terminata: *antherae* biloculares, brevibus pedicellis incumbentes, infra apicem lateri inferiori filamentorum insertis.

Pistillum. *Germen* soperum, nectario impositum, conicum, quadrifulcatum: *stylus* rectus, brevis: *stigma* globosum, glabrum, quadrifulcatum.

Capsulae quatuor, initio coalitae, cito discedentes, compressae, uniloculares, bivalves, continentia arillum bivalvein, elasticum.

Semina, unum aut duo in quavis capsula, compressa, glabra, nitida.

BORONIA proxima est *Dictamno* et *Diosmati*, sed folia in omnibus speciebus opposita illam priori conjungere vetant, si retineas divisionem badiernam Jussieui. Melior distributio generum hujus ordinis forte detegetur, quando plura eorum innoverunt.

Quatuor tantum species hucusque inter plantas prope Portum Jacksonis a D^o. White lectas repertae sunt: harum unica, *BORONIA pinnata*, in hortos nostros hucusque introducta est.

1. *BORONIA pinnata*, foliis impari-pinnatis, integerrimis, pedunculis axilaribus d. chotomis, filamentis apice obtusis, glandulosis.

Frutex nitidus, bipedalis, ramosus, *ramis* virgatis, teretibus, foliosis.

Folia opposita, rarius terna, exstipulata, 3-5 juga, foliolis sessilibus, lanceolatis, acutis, integerrimis, glabris, subcarnosis, cum impari ceteris simili, saepius minibri; petioli connati, canaliculati, alati.

Flores elegantes, ex axillis foliorum superiorum nascuntur, racemis solitariis corymbosis divaricatus; rosei, odore oxyacanthae.

Pedunculi angulosi, bracteis gemellis acutis stipati, oppositi.

Calyx parvus, rubicundus, laevis.

Petala calyce quadruplo longiora, patentia, exteriori pagina intentius colorata, laevissime acida.

Filamenta, rubra, albis pilis ad verum apicem barbata, terminata globulo depresso glanduloso, subinde villoso, ad cuius basin infertus est pedicellus brevis, tenuis, glaber, cui incumbit anthera ovata, glabra, rimis longitudinalibus duabus latere inferiore fere aperiens.

Germen parvum, glabrum, quadrilobum: *stylus* brevis, villosus: *sigma* retusum, quadrifoliatum.

Capulæ glabrae.

Semina solitaria, nigra, theca seu arillo albo laevigato, bivalvi, elastoico inclusa.

Species haec primum in Europa penes D. Lee ac Kennedy, vere 1795. floruit. Flores continuo profert, ut planta delicatula tepidarii culta.

Tab. III. A. repreäsentat *Boroniam pinnatam*.

Fig. 1. *Calyx*.

2. *Petalum*.

3. *Stamen*.

4. idem auctum.

5. *Germen*.

6. idem auctum, *nectario* cinctum.

7. *Capulæ*.

8. *Arillus*.

9. *Semina*.

2. *BORONIA ferrulata*, foliis trapeziformibus acutis, antice inaequaliter ferrulatis, pedunculis aggregatis terminalibus, filamentis apice cordatis, hispidis.

Frutex elegans, ad quadripedalem altitudinem ascendens. *Caulis* varie divisus, laevis, teres, epidermide decidua: *ramuli* juniores foliati, flores in summitate gerentes.

Folia

Folia exstipulata, opposita, subfessilia, subpatentia, subobliqua, trapeziformia, acuta, basin versus integerrima, ad apicem acute et inaequaliter ferrulata, enervia et avenia, punctis resinosis adspersa, aromatica, odore terebinthinaeo; laete viridia, purpurascens.

Flores in capitellis seu fasciculis subcorymbosis congesti, pulchre rubri, rosam spirantes, auctore D^o. White, qui amoenaissimum fruticem dicit. Paullo majores floribus B. pinnatae.

Bracteae oppositae, lanceolatae, concavae, acutae, saepe margine pubescentes.

Calyx rubens persistens: Segmenta ovata acuta, leviter carinata, nervosaque, margine pubescentia.

Petala calyce triplo longiora, patula, ovata, rosea cum lineis obscurioribus, acida.

Filamenta rubra, basi pilis albis barbata, superne nudiuscula, terminata globulo emarginato (in quatuor brevioribus minus conspicuo) denso, albo, patuloque villo vestito, antheris pedicellatis lateraliter affixis, forma praecedentis simulis.

Germin minutum, quadrilobum: stigma subfessile, latum, conicum, retusum, glabrum, subquadrilobum.

Capulae glabrae, punctis resinosis adspersae.

Semina duo in quavis capsula, nitida, nigra.

Tab. II. B. *BORONIA ferrulata*.

- Fig. 1. Flos inferne.
- 2. *Bracteae.*
- 3. *Petalum.*
- 4. *Stamina.*
- 5. 6. Eadem aucta.
- 7. *Pistillum.*
- 8. Idem auctum.
- 9. *Fructus maturus.*
- 10. *Capula singularis.*
- 11. *Semen.*

3. *BORONIA parviflora*, foliis obovato-lanceolatis, obfolete crenatis, pendunculis aggregatis terminalibus unifloris, filamentis apice oblongis glandulosis.

Priori multo minor, ac minus formosus fruticulus. Rami teretes, glabri, inferne nudi, juniores foliosi, tribus quatuorve floribus terminati.

Folia opposita, subfessilia, exstipulata, obovata, subinde lanceolata, acuta, subcrenata, subcarnosa, glabra, avenia, resinosis punctis adspersa, parumper aromatica.

Flores parvi, pedunculis simplicibus, glabris, unifloris, angulosis, clavatis insidentes, subinde singuli quoque in axillis summorum foliorum.

Bracteae duo quatuorve, ad basin communem pedunculorum, ovatae, concavae, glabrae.

Calyx rubens seu purpurascens, laevis.

Petala calyce subdupla, obovata, acuta, alba, medio fascia rubra percura.

Filamenta rubra, pilis albis barbata, terminata appendice subglanduloso, glabro, parvo, oblongo, obtuso, sub quo antherae insertae sunt.

Germen profunde quadrilobum, rubrum: stylus abbreviatus, crassus; stigma minutum, rotundum, quadrifolcatum.

Tab. II. C. *BORONIA parviflora.*

Fig. 1. *Calyx, et Bractea.*

2. *Petala.*

3. *Stamina aucta.*

4. *Germen auctum cum stylo.*

5. *Capsulae magnitudine naturali.*

6. *Arillus.*

7. *Sentina.*

4. *BORONIA polygalifolia*, foliis linear-lanceolatis integerrimis, pedunculis axillaribus solitariis unifloris, filamentis apice abbreviatis obtusis.

Radix perennis lignosa multicaulis. Caules simplices, aut subcamosi, glabri, subangulati, foliati, erecti, semipedales.

Folia opposita (rarius quaedam alterna aut tereta reperiuntur) subfessilia, patula, pollicaria, acuta, glabra, punctata, subtus pallidiora cum nervo centrali.

Stipulae nullae.

Flores axillares, solitarii, erecti, brevibus, clavatis, angulosisque pedunculis insidentes, medio bracteas duas minutias acutas ferentes.

Calyx parvus, viridis.

Petala calyce quintuplo longiora, rosea.

Filamenta alba, supra barbata, obtusa, parum insertionem antherae superantia.

Germen glabrum profunde quadrilobum: stylus illi longitudine subaequalis, glaber, apice ejus firmiter insertus, ita ut fructu diffidente in quatuor partes finatur: stigma obtusum, quadrilobum.

Capsulae glabrae. Semina solitaria.

K

Tab.

Tab. II. D. *BORONIA polygalifolia*.

- Fig. 1. *Calyx* atque *bracteae*.
 2. *Petalum*.
 3. *Stamen* auctum.
 4. *Germen cum styllo* auctum.
 5. *Capsulae* naturali magnitudine.
 6. *Capsula* singularis.
 7. *Arillus*, et femen.

In definiendis generibus hujus ordinis structura staminum, ac insertio stylis semper maximi erunt momenti. Numerus non plane spernendus; ratio saltem ad petalorum aut divisionum corollae numerum aequalis aut dupla firmior est character. *Boronia* ab omnibus ejus ordinis distineta est antheris pedicellatis filamento laterali insertis: quanquam enim in ultima specie filamenta ultra insertionem quam minime extolluntur, attamen insertio lateralis manet. Aliud revera est genus, quod *Eriostemon* dixi, in quo antherae quoque pedicellatae sunt, sed apice filamenti, tunc non appendiculati, insident. Stylus *Boroniae* abbreviatus continuat apicem capsularum coalitarum: in *Eriostemon* stylus e centro intra bases capsularum nascitur, elongatur fructificationis opere peracto, quae nota gravior. *Boronia* semper tetrapetala, octandra, et oppositifolia, in ultima specie subinde alterna. *Eriostemon* plerumque pentapetala, decastemon, et foliis est alternis: ad illud *Diosma uniflora* L. pertinere puto, nani caret characteribus propriis *Diosmiae*, nisi quod quinque stamina ejus abortiva, quandam similitudinem habent cum quinque squamuulis, quae in *Diosma* staminibus adstant: at abest corona seu annulus glandulosus germe cingens, et structura partium, habitu atque inflorescentia cum *Eriostemon* congruit.

Genus hoc, nunc primum descriptum, serviat ad servandam memoriam martyris Botanicae, cuius ardor indefatigatus, ac summum acumen, si fata superstitem sivissent, hunc honorem propriis laboribus meruerint. Francisco Borone Mediolani natus est d. 6. Aprilis 1769. Animo acri, et scientiae cupiditate juvenis adhuc e patria actus, auctoritate et exemplo Viri venerissimi ad Historiae naturalis amorem perductus est. Solertia sagacitatemque in discriminandis plantis non solum habitu, sed etiam characteribus scientificis, paucissimi superare. Ardor aequalis erat ingenio. Difficultatibus insuperabilibus in Sierra Leona cum Afzelio superatis, Sibthorpium, nunc quoque defunctum, in Graciam secutus est. Summum patrocinium eum in patria expectabat, sed ille inerendi quam obtinendi studiosior erat. Nunquam enim spem fecellit in voluntate aut intelligentia ejus positam. Denum summae Providentiae sapientia eum cito avocavit; casu fortuito ex fenestra delapsos Athenis mortuus est d. 20. Octobris 1794. Vixit annos 25. menses. 6.

A.

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

Tab. II.



B.



Westringia rosmariniformis.



Boronia pinnata.



Boronia serrulata.



Boronia parviflora.



Boronia polygalifolia.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Archiv für die Botanik](#)

Jahr/Year: 1801

Band/Volume: [2](#)

Autor(en)/Author(s):

Artikel/Article: [Defcriptio novi Plantarum generis 65-74](#)